

Vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Hoorzitting / rondetafelgesprek Plantgezondheid

Dinsdag 16 april 2019

Blok 1 : Weerbare rassen en planten (16.30 – 17.20)

Bijdrage 2 : Anneke van de Kamp, Rijk Zwaan

Introductie

Rijk Zwaan is een groenteveredelingsbedrijf. Wereldwijd ontwikkelen we hoogwaardige groenterassen voor de professionele voedingstuinbouw. Samen met onze partners, zoals overheden, ketenpartners en onderzoeksinstituten, willen wij de wereldvoedselvoorziening borgen en de groenteconsumptie verhogen. Zo dragen we bij aan de gezondheid en het welzijn van mensen over de hele wereld.

Rijk Zwaan is een familiebedrijf, met 30 dochterbedrijven wereldwijd en met verkoop in ruim 100 landen. Bij ons bedrijf werken wereldwijd 3.200 medewerkers. We verkopen onze zaden in meer dan 100 landen. Rijk Zwaan beschikt over ruim 1200 commerciële rassen in ongeveer 25 groentegewassen.

Belang van onderzoek en ontwikkeling

Bij Rijk Zwaan besteden we 30% van onze omzet aan R&D. Dat doen we om de volgende redenen:

- Een nieuw ras dat geschikt is voor de markt, is doorgaans het resultaat van een langdurig proces van kruisen en selecteren. Er gaat gemiddeld 6 tot 16 jaar overheen voordat wij een nieuw groente ras kunnen introduceren. De gemiddelde levensduur van een groente ras bedraagt ongeveer 8 jaar.
- We werken in een competitieve sector en de markt vraagt continu om verbetering ('het perfecte ras' bestaat niet omdat teeltwijzen en eisen van gebruikers voortdurend veranderen).
- Onze activiteiten worden steeds specialistischer. Onze kennis van de genetica van groentegewassen groeit voortdurend. Zo kunnen we inmiddels complete genomen analyseren m.b.v. sequentie technologieën en bio-informatica. In de onderzoekslaboratoria werken we aan nieuwe methoden en eigenschappen om onze rassen en zaden te verbeteren. Bovendien werken we veel samen met onderzoeksinstituten, zoals het biotech-bedrijf Keygene in Wageningen, en universiteiten over de hele wereld.

Het uiteindelijke doel van onze inzet op R&D is om onze klanten, ketenpartners en de consument de juiste gevraagde producten en diensten te kunnen leveren. En voor iedere schakel in deze keten zijn de wensen verschillend. Zo willen telers weerbare gewassen, die tegen een stootje kunnen en tegelijk een hoge en kwalitatief goede opbrengst opleveren. Handelaren en de verwerkende industrie willen producten die gemakkelijk zijn te verwerken en te transporteren, en die ondanks de bewerking toch lang houdbaar en aantrekkelijk blijven. De consument wil vooral een goede smaak, lange houdbaarheid, in toenemende mate gemak, en een aantrekkelijk ogend product.

Op deze wensen spelen wij in door rassen te ontwikkelen die zoveel mogelijk aan al die eisen voldoen. Dat is niet eenvoudig, ook omdat de wensen en omstandigheden voortdurend veranderen. Denk aan voedingstrends, demografische verschuivingen of aan klimaatverandering.

Weerbare gewassen

Als het specifiek gaat over weerbaarheid, dan denken wij aan groentegewassen die bestand zijn tegen bepaalde (extreme) weersomstandigheden, zoals hitte, droogte of koude, en/of gewassen die resistent zijn tegen ziekten en plagen. In de veredeling kun je daarop inspelen door gebruik te maken van de variatie die de natuur ons biedt. Sommige variëteiten zijn van nature resistent, of beter bestand tegen bepaalde omstandigheden. Die rassen proberen wij te kruisen met rassen die weer andere gewenste eigenschappen hebben, bijvoorbeeld op het gebied van smaak, houdbaarheid of opbrengst. Na een intensief en langdurig proces van kruising en selectie kunnen wij een ras met een combinatie van de gewenste eigenschappen op de markt brengen.

Enkele voorbeelden van ontwikkelingen in groenterassen:

- Sla met de eigenschap Knox kleurt minder snel bruin/roze op de snijranden. Door toepassing van deze eigenschap is de houdbaarheid van de Knox-slarassen in versneden vorm met ca. 2 dagen verlengd. Dit resulteert in minder verspilling in de keten, zowel bij snijderijen, retail als de consument.
- Komkommer met de Blueleaf eigenschap is van nature weerbaarder tegen ziekten en plagen dan andere komkommer-rassen. Dat heeft te maken met zijn hardere, donkergroene (tot bijna blauwe) blad. Blueleaf komkommer is onder meer beter bestand tegen virussen, schimmels als fusarium en meeldauw en plagen als witte vlieg en trips. Door deze innovatie wordt het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderd.
- Speciaal voor de biologische markt hebben we groenterassen ontwikkeld die groeikrachtig zijn, productief en resistent tegen veel ziekten en plagen. Bij de teelt van deze rassen worden geen chemische gewasbeschermingsmiddelen ingezet. Zo'n 35 % van al onze rassen is geschikt voor de biologische markt.
- Hydroponic sla is sla die geteeld wordt op water, verrijkt met voedingsstoffen. Met deze teeltmethode wordt het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen sterk verminderd, omdat de planten niet worden blootgesteld aan ziekten en plagen die in de bodem voorkomen. Een gelijksoortige ontwikkeling heeft zich eerder voorgedaan in de vruchtgewassen, die vrijwel allemaal op substraat worden geteeld.

Aandachtspunten

De Nederlandse groenteveredelingssector is toonaangevend in de wereld, is van belang voor de Nederlandse economie en is ook strategisch relevant. Om weerbare gewassen en aantrekkelijke groenten te kunnen blijven ontwikkelen, brengen wij graag de volgende zaken onder uw aandacht:

1. "Klassieke" veredeling (niet leidend tot genetische gemodificeerde organismen (GGO's)) blijft naar onze overtuiging de belangrijkste manier om weerbare, productieve en houdbare planten en aantrekkelijke groenten te ontwikkelen, ondersteund door high-tech onderzoek vanuit de moleculaire biologie (merker gestuurde veredeling), celbiologie, kwantitatieve genetica, zaadtechnologie en fytopathologie. Nieuwe verdelingsmethoden, zoals CRISPR-Cas, volgen wij nauwgezet en zijn onderwerp van onderzoek in onze laboratoria. Het huidige assortiment van Rijk Zwaan bevat echter geen rassen die onder de Europese GMO-regulering vallen. De grote biodiversiteit die van nature in groente voorkomt, geeft ons volop mogelijkheden om op natuurlijke wijze te veredelen. Met de staatssecretaris van I&W zijn wij het eens dat een gelijk speelveld m.b.t. de regulering van biotechnologie van groot

belang is en dat het Europees beleid en regelgeving toegesneden moet worden op voortgaande ontwikkelingen in de biotechnologie.¹

2. Rijk Zwaan vindt het belangrijk haar investeringen terug te verdienen om weer opnieuw te kunnen investeren in onderzoek en ontwikkeling. Dit kan worden gerealiseerd middels het kwekersrecht. Nederland stond aan de wieg van het kwekersrecht en heeft een schat aan kennis en ervaring op dit gebied die het waard is om behouden en verder ontwikkeld te worden, zoals ook Minister Schouten stelt in haar brief 'Kwekersrecht in internationaal perspectief'.² Het kwekersrecht geniet wat ons betreft sterk de voorkeur boven het octrooirecht om intellectueel eigendom in de plantenveredeling te beschermen.
3. In de laatste twee decennia heeft ook in de plantenveredeling het octrooirecht haar intrede gedaan. Als octrooien zich uitstrekken tot biologisch materiaal kan dit belemmerend werken voor innovatie en snel leiden tot monopolieposities in de ontwikkeling van nieuwe rassen. We zijn van mening dat octrooirechtelijk beschermd biologisch materiaal steeds beschikbaar moet zijn voor verdere veredeling. We volgen hierin het standpunt van Plantum. Ook heerst hierover binnen Europa brede consensus. De recente uitspraak van de Technische Kamer van het Europees Octrooibureau dreigt echter roet in het eten te gooien. We zien dat het departement zich inzet om deze uitspraak terug te draaien dan wel het effect ervan te repareren. We hopen dat ook u, Tweede Kamer, de Minister aanspoort en haar inzet volop steunt.
4. Biodiversiteit en het behoud ervan is van groot belang voor de veredeling van groenten. Toegang tot beschikbare genetische bronnen is daarbij essentieel. De blijvende beschikbaarheid in Nederland van een goede genenbank is dan ook essentieel, zowel voor het ontsluiten en beschikbaar maken van belangrijke genetische bronnen, maar ook voor de uitwisseling van materiaal met andere landen. De tendens dat landen hun genetische bronnen proberen af te schermen voor gebruik in de veredeling, of daar een hoge vergoeding voor vragen staat de ontwikkeling van nieuwe rassen met bijvoorbeeld een benodigde resistentie in de weg.
5. Nederland is een fijn land met een goed vestigingsklimaat. Het huidige innovatiebeleid werkt stimulerend en draagt ertoe bij dat wij kunnen blijven investeren in onderzoek en ontwikkeling. Hetzelfde geldt voor het kennisnetwerk. De samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderzoeksinstellingen- en universiteiten als de WUR is goed georganiseerd. Van groot belang voor onze sector is dat deze infrastructuur wordt geborgd en verbeterd waar mogelijk. In het verlengde daarvan pleiten wij voor het op peil houden van de capaciteit en kennis van de vraagstukken op plantaardig gebied van het ministerie van LNV en de NVWA, die ons in staat stellen ons werk goed te kunnen blijven doen.
6. Een ras is nooit 'af'. Consumenteneisen veranderen, teeltwijzen worden aangepast, het klimaat verandert en resistenties worden doorbroken. Er zal altijd de behoefte blijven om tijdens de teelt over voldoende adequate middelen, hetzij biologisch, hetzij chemisch, te kunnen blijven beschikken. In de praktijk maakt elke tuinder gebruik van een combinatie van maatregelen om zijn oogst te beschermen. Als een middel wordt uit gefaseerd, is het verstandig om een alternatief achter de hand te hebben of de toelatingsprocedure voor nieuwe middelen te versnellen.

¹ I&W, Voortgangsbrief modernisering veiligheidsbeleid biotechnologie, 5 april 2019.

² LNV, brief Kwekersrecht in internationaal perspectief, oktober 2018.

Tot slot

Veredeling is essentieel voor het ontwikkelen van weerbare, productieve en kwalitatief hoogstaande groentegewassen. Door klassieke veredeling, ondersteund door high-tech onderzoek, zijn wij in staat om ook onder veranderende omstandigheden bij te dragen aan de wereldvoedselvoorziening, de Nederlandse economie en de gezondheid van de bevolking. Dat is uiteindelijk waar we het allemaal voor doen. De randvoorwaarden en aandachtspunten die we hebben genoemd zijn van belang om deze belangrijke rol ook in de toekomst te kunnen blijven vervullen.